Dijkhuis, woensdag 25 december 2019
Eerste Kerstdag
ds. Johan Meijer

gelezen: Lucas 2: 1-14

titel: van die jubelende wijs

Rembrandt

overdenking
gemeente van de Heer die ons geboren is,
lieve mensen van God

Het was Kerstochtend 1961, ik weet het nog zo goed, mijn konijnenhok was leeg. Dit overbekende en dramatische liedje van Youp van 't Hek gaat over het konijn Flappie, dat de Kerst niet overleeft. Ik kan dat liedje niet nazingen, ten eerste omdat ik er in 1961 nog lang niet was en ten tweede omdat bij ons de konijnenhokken vol bleven, die van mijn broer, en die van mijzelf. Mijn konijn Ninia overleefde alle Kersten, thuis aten wij geen konijn.

Kerstdiner, met die gewoonte ben ik niet opgegroeid, maar wel herinner ik mij intens de broodmaaltijd op de avond van de Eerste Kerstdag. Ik had het er vorige week nog met één van m'n zussen over, hoe bijzonder het was dat wij na de broodmaaltijd samen gingen zingen, Kerstliederen die we één voor één mochten kiezen. Daar hoorden altijd bij: *Heerlijk klonk het lied der eng'len* en *'t Was nacht in Bethlehems dreven,* en het zijn precies die beide liederen die de kostbaarste herinnering geven, omdat die eigenlijk bijna nooit in de kerk of op school werden gezongen, maar wel daar dus, thuis, bij de broodmaaltijd, met die bordjes die ik nu mag beheren en die me ook vooral daar aan doen denken.

In deze dienst waarin we samen het Kerstfeest mogen vieren, zingen we onder andere die beide liederen, naast andere overbekende liederen. Voor mij als de finale van verschillende Kerstvieringen en diensten die er al zijn geweest. 'U zult het wel druk hebben met Kerst', hoor ik wel vaak en er zijn collega's die spreken over een tiendaagse veldtocht, als het gaat om de veelheid aan Kerstdiensten. Zelf zie ik het als een grote vreugde en een groot voorrecht om op verschillende manieren en in verschillende omgevingen het Evangelie van Kerst te mogen delen en daarbij velen te mogen bereiken en hopelijk raken. Voor mij was dat dit jaar: het ouderenkerstfeest in het Kulturhus, waar ik de overdenking mocht doen; een viering in de salon van Villa Meijling, altijd weer ontroerend hoe harten geraakt worden; het kinderkerstfeest van afgelopen zondagmiddag, wat waren er veel kinderen, gisteravond de jeugdkerstnachtdienst en vanmorgen hier in deze kapel. Dat is oprecht een vreugde en een voorrecht, om dat te mogen doen.

'Kerst lijkt me niet zo moeilijk', hoor ik ook wel eens keer, 'want dat is toch immers ieder jaar hetzelfde verhaal'. Daar zit een kern van waarheid in: het verhaal van de geboorte van Jezus is een bekend verhaal dat we ieder jaar weer horen. De bekendste variant, die uit Lucas, hoorden we zojuist. Soms wordt ook Matteüs gelezen, en ook wel eens Johannes 1 over het Licht, hoewel dat niet zozeer het geboorteverhaal vertelt, maar wel wat de komst van het Woord en het Licht betekent voor de wereld en de mensheid. Een overbekend verhaal dus, maar je wilt er toch ook iedere keer een verrassende invalshoek bij presenteren. En ook dat is een vreugde en een voorrecht: Kerst vraagt om creativiteit.

Maar die creativiteit hoeft niet altijd vernieuwend te zijn of flitsend; het kan ook heel goed door te putten uit die oude bronnen van herinneringen die je kostbaar en dierbaar zijn, zoals dus die van liederen. Vandaag zingen en horen we best wat liederen, we zingen veel vandaag.

Bij Kerst hoort het zingen, met Kerst wordt ons als het ware het zingen aangeleerd en het zijn de engelen die ons dat voordoen. Zij zingen ons het Gloria voor. *Heel de schepping prijs de Heer, al zijn werken, geef hem eer, en gij engelen in koor, zing uw gloria ons voor.*

Met dit Gloria, waarover Lucas schrijft, met dit *Gloria in excelsis Deo*, met dit *Ere zij God in de hoge*, zet Lucas de toon voor de kerkmuziek. Het Gloria is een vast onderdeel geworden van de liturgie. En ook andere liederen, door Lucas opgetekend, hebben nog altijd een plaats in diensten, vieringen en getijdengebeden, zoals de lofzangen van Zacharias en Maria, die trouw elke dag gezongen worden in kloosters, ook in de beide van Zenderen. En niet te vergeten: wat Gabriël tegen Maria zegt bij de aankondiging van Jezus' geboorte: *Avé Maria* en wat Elisabeth in vreugde Maria toezingt: *De meest gezegende ben je van alle vrouwen en gezegend is de vrucht van je schoot.* In de eerste twee hoofdstukken van Lucas wordt er heel wat gezongen, gejubeld en geprezen.

En wij volgen dat voorbeeld wanneer wij Kerst vieren. Een vreugde en een voorrecht om daarin voor te mogen gaan, juist als liederen je zo dierbaar zijn. En ook omdat zingen in mijn beleving de hoogste vorm van vieren is en muziek een belangrijke vorm om je te uiten. In de afgelopen tijd had ik herhaalderlijk problemen met mijn stem, niet meer kunnen spreken zou een ramp zijn voor mijn vak, maar niet meer kunnen zingen zou ik denk ik een nog grotere ramp vinden.

In het zingen en in de muziek worden al onze gevoelens en herinneringen aangeraakt. Een lied kan je zo ontroeren, een muziekstuk je zo raken, en al zingend roep je een werkelijkheid op die je uittilt als boven jezelf. Of je tast de ruimte van je geheugen af en vindt daar schatten, die soms soms reikend tot in je vroege kindertijd. En zelfs als het geheugen ons meer en meer verlaat, blijven die liederen tot het laatst bewaard.

Dus alleen al daarom, maar om nog veel meer, is het goed en belangrijk om vertrouwde liederen te blijven zingen met elkaar.

Maar niet alleen om ons, want met ons zingen, met onze Gloria's loven wij God. En dat deden de engelen in de nacht van Jezus' geboorte ons voor: een loflied zingen voor God, aan God in de hoogste hemel. Aan God in de hoogste hemel, die er niet voor gekozen heeft om te blijven in zijn hoogste hemelsferen, maar*: Jezus daalt op aarde neder, als een kindje klein en teer*. Met Kerst wordt dat scherpe contrast neergezet: de hoogste hemel komt in verbinding met de diepste aarde en God verbindt zich met heel zijn wezen aan mensen. Nu is het niet zo dat God dat voor het eerst gedaan heeft met de geboorte van zijn Zoon; vanaf den beginne heeft God zich met de mens verbonden en zich om de mens bekommerd en Hij heeft zich steeds met uiterste de God betoond die het te doen is om mensen. *In de mensen een welbehagen.*

Maar de mens lijkt dat welbehagen van God niet altijd zo goed door te hebben, lijkt er soms niet zo ontvankelijk voor, loopt er bij weg, rent er bij weg, gaat totaal andere wegen bewandelen. Dat is toch zonde, zou je kunnen zeggen. Dat is zonde zegt de joods-christelijke traditie, het is zonde als je die liefde die er voor je is niet toelaat of

niet kunt toelaten, het is zonde in de zin van: wat jammer als dat Licht en die Liefde niet tot je doordringt.

Wat Kerst zo bijzonder en uniek maakt is dat dit feest ons op de diepste manier een getuigenis geeft van Gods ultieme liefde, die ten eerste aan herders op het veld van Efrata is verkondigd door een engel en later door een heel koor van hemelse engelen. *Voor jullie is de Redder geboren, hij is de Messias, de Heer.* En als je daar een teken van wilt zien, moet je eens gaan kijken, daar in die voederbak: een pasgeboren kindje, in doeken gewikkeld. God laat zich kennen in de meest kwetsbare vorm die je kunt bedenken: een pasgeboren kind. Dus niet een hertog te paard, niet een machtige koning op een troon, niet in een paleis. *Voor hen was geen plaats meer in herberg of huis, zijn wieg was een kribje, zijn troon was een kruis.* Gods liefde vindt plaats in de meest tere, kwetsbare en kleine vorm, en ook nog eens onder behoorlijk erbarmelijke omstandigheden. Dáár wil Ik bij je zijn, dáár wil Ik naast je staan, dáár wil Ik je leven delen, lief mensenkind van Mij. En dat lieve mensenkind van Hem zijn wij allen!

En dan vind ik het heel belangrijk om te vertellen, steeds opnieuw, dat die engel die bij de herders kwam, ***bíj hen*** kwam staan. Dus niet een *engelken in het luchtruim zwevend*, maar met de voeten op dezelfde aarde als waar het mensenleven geleefd wordt, dat mensenleven van herders en dat mensenleven van ons. Op gelijke hoogte, op gelijke voet. Dat is dus de afdaling uit de hoogste hemel, uit de *excelsis*, dat Gods goede nieuws naast ons komt staan. En dat Gods eigen kind onder ons geboren is. Daarmee heeft God zich ontledigd en klein gemaakt, zo wil Hij onze God zijn: nabij, naast ons, bij ons en in ons, zoals de naam van het kind ook klinkt Immanuël, God met ons.

En als dat nieuws gedeeld is en de herders van hun eerste schrik en verbazing bekomen zijn, dan gaan als het ware die hoge hemelen open, met een groot hemels leger dat het groot Gloria gaat zingen. En in hun lied zingen zij de lof aan God, *in excelsis*, maar die komt met vrede óp aarde, voor alle mensen die hij liefheeft, en nogmaals dat zijn wij allen.

Die boodschap kan niet vaak genoeg herhaald worden, zingend, verkondigend, in het pastoraat waarin mensen ook naast elkaar gaan staan om met hen het goede te delen, in zovele vormen waarin wij de liefde van God kunnen vertalen voor elkaar.

Dat kunnen wij doen, zoals de herders dat deden: de boodschap van de engel ontvangen en met het loflied van de engelen in hun oren en harten op weg gaan naar het kind en van verbazing, verwondering en ontroering zelf gaan zingen. Want dat deden ze op de terugweg.

Een heel oud Kerstlied, dat ik wel in de kerk en op school leerde, speelt daarop in en zingt ons toe op de wijs van een nog ouder wiegelied:

Prijs de Heer, die herders prijzen,
die in 's hemels paradijzen,
alle eng'len eer bewijzen,
hier op aarde daalt hij neer.

Laat uw loflied samenvallen
met het lied der heil'gen allen,
dat de hemelen weerschallen,
van die jubelende wijs.

Amen